

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΜΠΟΛΟΝΙΑΣ

Δημήτρη Χασάπη

«Το 2003 ανατέθηκε σε Επιτροπή επτά ακαδημαϊκών η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η επισήμανση των αδυναμιών και η υποβολή εισηγήσεων για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. Η Έκθεση της Επιτροπής, η οποία παραδόθηκε στον Υπουργό ένα χρόνο μετά, τον Αύγουστο του 2004, αποτέλεσε τη βάση για όλες τις ενέργειες που ακολούθησαν και συνεχίζονται μέχρι σήμερα για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού μας συστήματος» αναφέρεται εισαγωγικά στην απολογιστική και προγραμματική έκθεση για την πορεία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, την οποία δημοσιοποίησε το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου τον Σεπτέμβρη του 2007⁽¹⁾. Η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης διορίστηκε από την Κυπριακή κυβέρνηση το 2003, υπό τον τότε πρόεδρο Τάσσο Παπαδόπουλο, και αποτελούνταν από τους Ανδρέα Καζαμία, Πρόεδρο, Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Γιώργο Τσιάκαλο, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Σήφη Μπουζάκη, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πάτρας, Ελπίδα Κεραυνού-Παπαηλιού, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κύπρου, Αθανάσιο Γαγάση, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κύπρου, Γιώργο Φιλίππου, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κύπρου και Κρίστη Χρυσοστόμου, Λέκτορα του Ανώτερου Τεχνολογικού Ινστιτούτου Κύπρου. Η Επιτροπή συνέταξε και παρέδωσε Έκθεση⁽²⁾, αφού τα μέλη της «συνεδρίαζαν από κοινού μερικές μέρες κάθε μήνα ... διεξήγαγαν βιβλιογραφική και αρχειακή έρευνα» και συναντήθηκαν «με εμπλεκόμενους φορείς και επιστήμονες» (σ. 2-3).

Η έκθεση της Επιτροπής, σχολιάζει η Διοικούσα Επιτροπή του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, «χαρακτηρίζεται από μία λεξιλαγνική διάθεση με νεολογισμούς και φλυαρία (βερμπαλισμό), με τη χρήση σε ορισμένες περιπτώσεις πομπωδών εκφράσεων, ασαφή δομή και ασυνέπειες στη χρήση της ορολογίας, μη αναγκαίους νεολογισμούς και αμφίβολες λεκτικές αναζητήσεις που είτε παρουσιάζουν σχήμα οξύμωρο, είτε προκαλούν ασαφείς ερμηνείες (π.χ. Ευρωκυπριακή Πολιτεία, εργαλειακή-ινστρουμενταλιστική γνώση, σκοποθεσία, νέο-Ευρωπαϊκή Ένωση, διαμορφωτική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, λιμπεραλιστικό περιεχόμενο, αντίνομος νεόκοσμος, εθνικοδυστικά στοιχεία, κ.ά.). ... Υπάρχει κατάχρηση των όρων «δημοκρατικός», «δημοκρατία», σε βαθμό που να απαξιώνει την έννοια του είδους του πολιτεύματος, όταν ο όρος καταχρηστικά προσπαθεί να

αποδώσει κοινότοπους επιθετικούς προσδιορισμούς σε συμπεριφορές λειτουργών ή συστήματα εκπαίδευσης. Η κατάχρηση αυτών των όρων αγγίζει τα όρια παρωχημένης συνθηματολογίας παραπέμποντας σε άλλης φύσεως κείμενα .., ενώ εκφράσεις όπως ‘δημοκρατικοποίηση... της δημοκρατίας’, ‘δημοκρατικό σχολείο της αγοράς του δήμου’, κ.ά., προσκρούουν στο γλωσσικό αισθητήριο ενός ομιλητή της νεοελληνικής»⁽³⁾.

Παρόλα αυτά ή και λόγω αυτών, το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου δέχτηκε τις προτάσεις της Επιτροπής, εκπόνησε σχέδιο εφαρμογής τους και άρχισε την σταδιακή υλοποίησή τους. «Από το Σεπτέμβριο του 2007 το Υπουργείο Παιδείας έδωσε στη δημοσιότητα ένα κείμενο που ονόμασε ‘Στρατηγικό Σχεδιασμό για την Παιδεία’. Όποιος κάνει τον κόπο να το μελετήσει θα διαπιστώσει ότι περιέχονται πρόνοιες που βάζουν στο στόχαστρο τα δικαιώματα των παιδιών για ποιοτική μόρφωση δωρεάν και ενιαία, τα δικαιώματα των εκπαιδευτικών, οδηγούν στην παραπέρα ιδιωτικοποίηση της παιδείας και δεν δίνουν λύση σε κανένα από τα ουσιαστικά προβλήματα των δημόσιων σχολείων και της καθημερινής πράξης. Είναι σημαντικό να δούμε τι κρύβεται πίσω από τις γραμμές και να μη μείνουμε στην επιφάνεια και σε όποιες αποσπασματικές ιδέες που μπορεί να ακούγονται ωραίες». «Την ίδια στιγμή το κείμενο είναι γεμάτο από ανέξοδες υποσχέσεις και ωραία λόγια, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις έρχονται να ‘στολίσουν’ το κείμενο και να αποτελέσουν το δόλωμα για τη συναίνεση των ενδιαφερομένων»⁽⁴⁾ τονίζεται σε μια από τις λίγες δημοσιοποιημένες αντιδράσεις στα μέτρα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στην Κύπρο. Μιας μεταρρύθμισης, η οποία σε ό,τι αφορά, τουλάχιστον, στην ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί υιοθέτηση και εφαρμογή σε όλη τους την έκταση και σε κάθε τους πτυχή των κατευθύνσεων της ‘Διαδικασίας της Μπολόνιας’, της διαδικασίας, δηλαδή, μετατροπής των πανεπιστημίων σε επιχειρήσεις και μετάλλαξης της γνώσης σε εμπόρευμα, κατά τις απαιτήσεις μιας αναδυόμενης αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών. «Με συγκεκριμένα μέτρα ιδιωτικοποιείται παραπέρα η παιδεία και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η πανεπιστημιακή μόρφωση γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη για όσους δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα ή οδηγούνται στην υπερχρέωση μέσα από τα δάνεια. Η παιδεία μετατρέπεται σε εμπόρευμα και αντικείμενο κερδοσκοπίας» και στην Κύπρο, όπως σημειώνεται σε άλλο σχετικό κείμενο⁽⁴⁾, στο όνομα ενός πολιτικού «στόχου για τη μετατροπή της Κύπρου σε κέντρο παροχής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου»⁽¹⁾.

Στις προτάσεις της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, οι οποίες αφορούν στην ανώτατη εκπαίδευση, περιλαμβάνονται εισηγήσεις διοικητικών ρυθμίσεων, όπως π.χ. «πλήρης λειτουργία Συμβουλίου Ανώτατης Εκπαίδευσης» ή γενικόλογες διακηρύξεις, όπως «στήριξη της αυτονομίας και ακαδημαϊκής ελευθερίας των δημόσιων πανεπιστημίων», καθώς και προτάσεις για ενέργειες μάλλον αντιφατικές μεταξύ τους, όπως είναι η «ενίσχυση της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης με τη στήριξη των δημόσιων πανεπιστημίων ώστε να υπάρξει, σε βάθος χρόνου, σταθερά

διευρυνόμενη προσφορά θέσεων και σταθερή μείωση της εξάρτησης της Κύπρου από την Ελλάδα», αλλά παράλληλα «κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για εισδοχή στα ΑΕΙ της Κύπρου και Ελλάδας, και θεσμοθέτηση Εθνικού Απολυτηρίου, από το 2008 – καθορισμός κύκλων μαθημάτων για αναγκαίο συντονισμό με Ελλάδα...» (σ. 201-2). Περιλαμβάνονται, όμως, στην Έκθεση της Επιτροπής και απολύτως σαφείς προτάσεις, οι οποίες όμως αποτελούν αντιγραφή των ρυθμίσεων της Μπολόνια, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις, όπως είναι η θεσμοθέτηση φορέα και διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας των Κυπριακών ΑΕΙ, μεταγράφουν τους αντίστοιχους Ελληνικούς νόμους της κας Γιαννάκου (σ. 216 κ.ε.). Με βάση το σκεπτικό ότι «η Κύπρος είναι μία ανάμεσα σε σαράντα χώρες της Ευρώπης που έχουν υπογράψει τη Διακήρυξη της Bologna και συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία εναρμόνισης και ενοποίησης των ευρωπαϊκών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Η ενοποίηση αυτή, στο βαθμό που μπορεί να επιτευχθεί μέχρι την καταληκτική ημερομηνία του 2010, αποτελεί μία πρόκληση που εμπεριέχει πλήθος ευκαιριών, οι οποίες θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό, αλλά παράλληλα εγκυμονεί και κάποιους σοβαρούς κινδύνους, οι οποίοι θα πρέπει να εξουδετερωθούν» (σ. 199).

Με κάθε σαφήνεια, λοιπόν, προτείνεται η «ενεργή συμμετοχή στη διαμόρφωση του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης - εφαρμογή ECTS και χορήγηση DS (Συμπλήρωμα Διπλώματος) από το 2005, η στήριξη υφιστάμενων θεσμών ως προς την ποιότητα, η Λειτουργία Εθνικού Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης Ποιότητας, η Ανάπτυξη εσωτερικών μηχανισμών διαχείρισης της ποιότητας σε κάθε ίδρυμα», ενώ στη λογική των λεγόμενων 'προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ πανεπιστημίων και κράτους' της κας Γιαννάκου προτείνεται στην Έκθεση «οι αριθμοί χρηματοδοτούμενων θέσεων φοιτητών στα διάφορα ιδρύματα (να) αποφασίζονται συναινετικά ανάμεσα στο κράτος και τα ιδρύματα, ενώ οι αριθμοί θέσεων σε αυτοχρηματοδοτούμενα προγράμματα (να) παραμένει ευθύνη των ιδρυμάτων» (σ. 204-5). Να σημειωθεί ότι, το Πανεπιστήμιο της Κύπρου λειτουργεί από την ίδρυση του (1992) με δίδακτρα, τα οποία για του Κύπριους πολίτες καταβάλει το κράτος, ενώ στην οργάνωση και λειτουργία του έχει ενσωματωμένα πολλά στοιχεία επιχειρηματικής λογικής, όπως άλλωστε και τα δύο νέο-ιδρυμένα ΑΕΙ της Κύπρου, το Τεχνολογικό και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Άλλωστε, η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Κύπρου, όπως και η Διοικούσα Επιτροπή του νεοσύστατου Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, επικροτούν εκείνες τις προτάσεις της Επιτροπής, οι οποίες συνάδουν με τις διαδικασίες της Μπολόνιας.

Αποκορύφωμα των προτάσεων της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης για την ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης στην Κύπρο και «θεωρώντας ότι η δημιουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων αποτελεί μια αμετάκλητη δέσμευση» (σ. 203) αποτελεί η «λειτουργία Ιδιωτικών Πανεπιστημίων βάσει ουσιαστικών ασφαλιστικών δικλείδων: μη κερδοσκοπικά, ελάχιστα μεγέθη, αυτονομία ακαδημαϊκών δομών, ακαδημαϊκό προσωπικό υψηλής στάθμης – ευκαιρίες για

διεξαγωγή ποιοτικής επιστημονικής έρευνας και για επαγγελματική ανάπτυξη, ευελιξία στις δομές διοίκησης, ανεξάρτητη πιστοποίηση ποιότητας, δημόσια αποστολή – συμπερίληψη ενός ελάχιστου ποσοστού ‘λιμπεραλιστικής νεοουμανιστικής Παιδείας’» (sic). Και βέβαια έχουν ήδη μετατραπεί σε ιδιωτικά πανεπιστήμια και αναγνωρίζεται από την Κυπριακή κυβέρνηση τρία κολέγια, αφού «αυτά που άλλοτε εισηγείτο η ‘δεξιά’ και απορρίπτονταν από την ‘αριστερά’ ως αντιδραστικά και συντηρητικά, τώρα υιοθετούνται από την αριστερά και χαρακτηρίζονται ως προοδευτικά»⁽⁵⁾, όπως σημειώνεται σε σχετικό σχόλιο, στο οποίο τίθεται και το ερώτημα «αν απλώς θα αντιγράψουμε ... αυτά που διακηρύσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, τι χρειάζονται οι ειδικοί; Για να τα αντιγράψουν με επιστημονικό τρόπο; Ή μήπως για να χρησιμοποιηθούν από την κρατική εξουσία ως φορείς νομιμοποίησης των επιλογών της στην κοινωνία;». Νομίζω ότι η ερώτηση εμπεριέχει και την απάντηση της.

Αναφορές

- (1) Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Παιδεία, Κυπριακή Δημοκρατία, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Σεπτέμβριος 2007, http://www.moec.gov.cy/stratigikoi_sxediasmoi/
- (2) Έκθεση της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, «Δημοκρατική και Ανθρώπινη Παιδεία στην Ευρωκυπριακή Πολιτεία», http://www.paideia.org.cy/upload/ekthesi_epitropis.pdf
- (3) Δ. Ε. Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, Σχόλια και Παρατηρήσεις για την Έκθεση της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, <http://www.paideia.org.cy/index.php>
- (4) Μανόλης Σόβολος, αντιπρόσωπος της Ριζοσπαστικής Αγωνιστικής Κίνησης στην Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων (ΠΟΕΔ), <http://msovolos.blogspot.com/>
- (5) Ανδρέας Φ. Σταύρου, Εκπαιδευτική Παρέμβαση, <http://ek-pedefsi.blogspot.com/>